

Anàlisi de la inclusió de l'alumnat amb discapacitat física i/o motora a l'IES Son Rullan

Aina Ensenyat-Méndez y Àngels Esteller-Cano

Resumen

Encara que sempre ha existit la diversitat funcional, durant molts anys ha suposat la marginació o exclusió de les persones amb discapacitat. Al llarg dels anys han aparegut diferents models per entendre-la. Els models actuals, el de l'autonomia personal i de la diversitat funcional, posen el focus en l'entorn de l'individu més que en les seves característiques personals (Bonilla, 2019).

Aquesta evolució també s'ha donat en l'àmbit educatiu, acompanyada d'una sèrie de fites legislatives que han permès garantir que les persones amb discapacitat puguin gaudir de les mateixes oportunitats que la resta. Actualment, la Llei Orgànica 3/2020, de 29 de desembre, per la que es modifica la Llei Orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'Educació (LOMLOE), deixa d'incloure tot l'alumnat amb discapacitat dins la categoria de necessitats educatives especials (NEE), reservant-la sols per a aquells que trobin barreres que els suposin la necessitat de suports i atencions específiques.

La discapacitat física o motora (DM) es refereix a la disminució de les funcions motores o físiques, que repercuteixen sobre el desenvolupament de l'individu a l'hora de dur a terme diferents activitats en un entorn que presenta importants barreres o limitacions (Confederación Española de Personas con Discapacidad Física y Orgánica, s.f.). Es pot donar per un gran nombre de circumstàncies, malalties o condicions diferents, pel que pot presentar afeccions molt variades i tenir conseqüències més o menys greus.

El 87.9% de l'alumnat amb DM a Espanya es troba integrat en centres ordinaris, una xifra que augmenta molt lleugerament, fins al 89.9%, a les Illes Balears. En ambdós casos implica un percentatge d'alumnes integrats clarament inferior al de l'alumnat amb altres discapacitats, sensorials o

psíquiques (Subdirección General de Estadística y Estudios del Ministerio de Educación y Formación Profesional, 2021). A més, s'observa que, del total de l'alumnat amb DM integrat a Espanya l'any 2020, un 32.2% no va poder obtenir el suport que necessitava i que, teòricament, el Sistema Educatiu ha de garantir (INE, 2022).

D'aquesta manera s'observa que, encara que el sistema educatiu ha de garantir la inclusió de les persones amb discapacitat, molts alumnes amb DM es troben amb greus dificultats a l'hora de ser escolaritzats en centres educatius ordinaris. Per això, l'objectiu d'aquest treball va ser examinar el grau d'accessibilitat de l'alumnat amb DM de l'IES Son Rullan, un centre d'Educació Secundària de caràcter públic i ordinari de Palma (Mallorca, Illes Balears), així com la percepció del seu equip docent sobre el grau d'accessibilitat del centre i de la seva preparació per atendre a aquest alumnat.

En primer lloc, es va crear una llista de confrontació, seguint una sèrie de criteris d'accessibilitat basats en les indicacions d'Aragall (2010), d'entre els quals es van escollir aquells relacionats amb l'accessibilitat de les persones amb DM (15 aspectes). El registre es va dur a terme mitjançant una observació directa. A continuació, un total de 20 docents del centre (75% dones) d'una edat d'entre els 28 i 59 anys ($M = 48.6$, $DT = 10.80$) i entre 3 i 37 anys d'experiència docent ($M = 21.45$, $DT = 11.73$), van respondre a un qüestionari d'elaboració pròpia. Aquest estava compost per 58 ítems dividits en 4 blocs: dades sociodemogràfiques dels participants (11 ítems), percepció dels docents sobre el grau d'accessibilitat (11 ítems), percepció i expectatives en relació a l'alumnat amb DM (35 ítems) i una pregunta de resposta oberta per a explicar què necessitarien per atendre aquest alumnat (1 ítem). Els ítems tenien diferents modalitats de resposta: escala Likert amb 6 alternatives de resposta (des d'1 = "Completament en desacord", fins a 6 = "Completament d'acord"), selecció d'una alternativa de resposta, selecció de múltiples alternatives de resposta i resposta oberta.

Els resultats obtinguts mitjançant l'observació directa indiquen que el centre compleix amb 8 dels 15 indicadors proposats per Aragall, mentre que 2 d'ells no es compleixen en absolut (inexistència de places d'aparcament per a

persones amb mobilitat reduïda i la deficient fixació de les estores al sòl) i els 5 restants sols es compleixen en part (com, per exemple, el videoporter és unidireccional, no tots els desnivells es troben salvats mitjançant rampes o algunes aules no tenen suficient espai per garantir i facilitar el desplaçament de l'alumnat amb DM).

Els resultats obtinguts mitjançant el qüestionari mostren respostes diverses segons el tipus d'ítem que responen, sent les respostes més favorables quan responen a ítems més generals que quan responen a ítems específics. Així doncs, el 70% dels docents indica estar d'acord en que "El centre educatiu és accessible", però entre un 65 i un 70% indiquen dificultats en l'accessibilitat davant altres ítems com "Totes les aules són accessibles" o "El centre presenta barreres per a l'alumnat amb discapacitat física/motora". Així mateix, la majoria dels docents (65%) considera que les activitats que es duen a terme al centre són accessibles i adaptables, però la majoria (65%) també considera que els alumnes amb DM podria patir dificultats per gaudir d'aquestes.

La majoria dels docents (70%) indiquen l'existència de barreres arquitectòniques al centre, encara que la barrera més destacada (80%) és la manca de formació per atendre alumnes amb DM, fet relacionat amb que la majoria dels docents (60%) indiquin que l'equip no està preparat per atendre'ls i que la meitat dels docents mai hagi rebut formació específica per atendre alumnes amb discapacitat. La majoria (70%) indiquen sentir-se preparats per utilitzar diferents estratègies per garantir l'aprenentatge, però no tots aquests indiquen sentir-se capacitats per adaptar les seves classes i materials, pel que es creu que en realitat tindrien algunes dificultats degut a la manca de coneixements. A més, la majoria (70%) no se senten preparats per utilitzar dispositius assistencials, el que pot resultar una gran complicació.

A pesar d'aquestes dificultats, la gran majoria (entre un 80 i un 90%) indica tenir expectatives positives cap a l'aprenentatge d'aquest alumnat i considera que poden assolir el mateix nivell educatiu que els seus companys. A més, també s'observen expectatives molt positives en l'àmbit social, ja que la pràctica totalitat (95%) creu que la inclusió és beneficiosa per al desenvolupament social, educatiu i personal de l'alumnat amb DM, i el 100%, que seva presència a les aules ordinàries és beneficiosa també pels seus

companys sense discapacitat.

Així doncs, es conclou que, a pesar d'existir alguns elements que faciliten l'accessibilitat del centre i de la bona predisposició dels docents de cara a aquest alumnat, l'IES Son Rullan no es pot considerar un centre completament accessible, ja que presenta barreres importants, d'entre les quals destaquen algunes barreres arquitectòniques i la manca de formació de l'equip docent. Això també ocorre en altres centres de Palma, com es mostra en l'anàlisi sobre 7 centres d'Educació Primària de Palma d'Almazan Barros (2015), on únicament el 29% d'aquests era parcialment accessible i el 42% era completament inaccessible.

La manca de formació dels docents també presenta un paper important en les dificultats d'accessibilitat observades, pel que es considera estrictament necessària una millor formació per atendre alumnat amb discapacitat. S'observa que els propis docents són conscients d'aquesta necessitat i tenen bones expectatives respecte l'alumnat amb DM, el que afavoreix enormement aquestes formacions, a les quals s'hauria d'oferir informació sobre els diferents tipus de DM, les seves característiques i els recursos i eines existents per afavorir la seva inclusió.

És necessari que tots els centres educatius aconseguixin complir amb els criteris d'accessibilitat universal, ja que l'educació és el motor bàsic de la inclusió i, per tant, cal garantir la presència i permanència de l'alumnat amb DM als centres ordinaris sempre que sigui possible, tant pels beneficis que la inclusió suposa per a la persona amb discapacitat com per la gran importància que la inclusió té de cara a la visibilització i normalització de la discapacitat.

Referències bibliogràfiques

- Almazán Barros, A. (2015). Barreras arquitectónicas en los centros educativos. Universitat de les Illes Balears, Departament de Pedagogia Aplicada i Psicologia de l'Educació. Recollit de https://dspace.uib.es/xmlui/bitstream/handle/11201/145444/Almazan_Barros_Ariadna.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Aragall, F. (2010). La accesibilidad en los centros educativos. Madrid: Ediciones

- Cinca. Recollit de <http://riberdis.cedid.es/handle/11181/3913>
- Bonilla, J. M. (2019). Los Paradigmas y modelos sobre la discapacidad: evolución histórica e implicaciones. Revista Electrónica Paradigma. Recollit de <https://www.lamjol.info/index.php/PARADIGMA/article/view/9019/10173>
- Confederación Española de Personas con Discapacidad Física y Orgánica. (sense data). Infórmate: Discapacidad física y orgánica. Recollit de Cocemfe: <https://www.cocemfe.es/informate/discapacidad-fisica-organica/>
- Instituto Nacional de Estadística. (2022). Encuesta de Discapacidad, Autonomía personal. Notas de prensa. Recollit de https://www.ine.es/prensa/edad_2020_p.pdf
- Ley Orgánica 3/2020, de 29 de diciembre, por la que se modifica la Ley Orgánica 2/2006, de 3 de mayo, de Educación. Boletín Oficial del Estado, 340, de 30 de diciembre de 2020. Obtenido de: <https://www.boe.es/boe/dias/2020/12/30/pdfs/BOE-A-2020-17264.pdf>
- Subdirección General de Estadística y Estudios del Ministerio de Educación y Formación Profesional. (2021). Estadística de las Enseñanzas no universitarias: Alumnado con necesidades educativas especiales integrado (1) por comunidad autónoma y discapacidad. Recollit de EDUCAbase: http://estadisticas.mecd.gob.es/EducaJaxiPx/Datos.htm?path=/no-universitaria/alumnado/apoyo/2020-2021/acnee//l0/&file=acnee_03.px&type=pcaxis

Palabras clave

inclusió educativa
discapacitat física i motora
accessibilitat
formació docent
centre ordinari